

Hangalámondásos vagy videó-felvétellel egybekötött prezentáció készítése otthoni körülmények között

Ebben a segédletben azt mutatjuk be, hogyan érdemes felkészülni egy videós prezentációra, hogyan és milyen eszközök segítségével kell azt felvenni. Felsorolunk és röviden bemutatunk néhány programot, amivel rögzíthető egy prezentáció, amelyben a slide-okat és az előadót egyszerre láthatja a hallgatóság.

Mindenekelőtt szeretnénk világos fogalmi különbséget tenni az online (szinkron) előadások, és az oktató videók (hanggal és/vagy képpel kiegészített, előre elkészített anyagok) között.

Egy online előadás hossza jellemzően megegyezik a tanóra hosszúságával (45-90 perc), az előadás tervezett menetét felülírhatja az élet, vannak hallgatói kérdések, visszajelzések stb., ezért eltérhetünk, esetleg el kell térnünk az óravázlat-tól, ami egy rögzített videó esetében nem fordul elő. A modern eszközök (pl. MS Teams vagy BigBlueButton) segítségével természetesen az online előadásokat is lehet rögzíteni, amit később elérhetővé lehet tenni a hallgatók számára, így ezek bármikor visszanezeshetők.

Ha ez így van, akkor miért készítsünk, készítsünk-e egyáltalán oktató videókat? Nyilvánvalóan egy online elérhetővé tett videó nem egyezik meg magával az *előadással!* Egy kurzuson való fizikai részvétel más, a puszta szemlélésnél jó esetben többet ad: a hallgatók beülnek az előadásra, jegyzetelnek, esetleg kérdeznek, itt nincs lehetőség a kérdezésre, a hallgató pedig nem azért fogja megnyitni a videót, hogy úgy érezze magát, mint egy előadáson, nem fog jegyzetelni stb.

Ha az élő előadást rögzítjük, és utólagosan elérhetővé tesszük valamelyik keretrendszerben, az hatékony lehet, de az a tapasztalat, hogy a hallgató nem ebből tanul, valójában csak azokat a részeket (információkat) keresi vissza, ahol éppen lemaradt, vagy nem értett valamit.

És pontosan ez az, ami a különböző oktató videók szerepét kijelöli! Készíthetünk online videós tananyagokat azért, mert azokat az oktatási folyamatunk kiegészítő elemének szánjuk (hisz ezek a videók akkor is „dolgoznak”, amikor mi éppen nem), vagy készíthetünk azért is, hogy egy teljesen online kurzust fejlesszünk ki.

Akár egyik, akár másik utat választjuk, mindenképpen nagyon fontos, hogy egy jól strukturált kurzusban gondolkodjunk! A hallgatók sokkal hatékonyabban sajátítják el a tudást egy jól megfogalmazott, jól strukturált, látványosan tördelt, „dizájnos” szövegből, mivel az emberek közel 80%-a vizuális alkat. Ha ez igaz, jogosnak tűnik a felvetés, hogy akkor minek egyáltalán videó?

A válasz: magyarázatra. Kifejtésre. Illusztrációra. Amit írásban nem tudunk annyira részletezni, hisz nem írhatom le mindig az összes előzetes tudást igénylő magyarázatot, egy folyamat, eljárás kifejtésére, egy gyakorlati példa (számolás) megoldására stb.

A forgatókönyv

Javasoljuk, hogy e-learninges kurzusainkat a következőképpen építsük fel. Minden egyes témakör (kb. a heti tananyag) esetében legyen egy jól megfogalmazott, strukturált, önálló megértésre is alkalmas jegyzetrészünk (óravázlatunk). Az egyes témákhoz pedig készítsünk egy videót!

Olyan videót, amely valóban jól összefoglalja a jegyzet lényegét, elmagyarázza a legfontosabb fogalmakat, és esetleg ezeket egy gyakorlati példán keresztül is ismerteti. Vagy készíthetünk külön videót is a példák megoldására, ugyanis hiába teszünk elérhetővé példákat, akár a megoldásukkal együtt, a leírt szöveg nem tartalmazza, hogy hogyan fogjunk neki a példa megoldásának, mi a gondolatmenet, milyen trükköket kell bevetni stb.

Mielőtt nekikezdünk, gondoljuk végig, hogy ki a hallgatóságunk, mit várhatunk el tőlük, milyen mélységig szükséges elmagyarázni a tananyagot? Ha van korábbi tapasztalatunk a tárgy oktatásában, és tudjuk, hogy egy adott témárészénél milyen kérdéseket szoktak feltenni a hallgatók, vagy melyek azok a részek, amelyeket nehezebben értelmeznek, igyekezzünk ezeket megválaszolni az előadás közben, és több szempontból is elmagyarázni a nehezebb részeket.

Fontos a videó hossza. Bár az egyetemi előadás kb. 90 perc, a videós prezentációnk ennél lehet lényegesen rövidebb. Még fontosabb, hogy amennyiben lehetséges, bontsuk rövidebb részekre az előadásunkat és a pl. 70 perces anyagot 3 részben, 20-25 perces darabokban töltsük fel Téma címe 1. rész, Téma címe 2. rész stb. elnevezéssel. A diákoknak is könnyebben befogadható lesz így, ill. az előadónak is egyszerűbb rövidebb blokkokat felvenni. Emellett így kisebb méretű videó-fájlokat kapunk, amivel megkönnyítjük saját magunk és a hallgatók életét.

Gondoljuk végig, hogy az adott tananyagrészt hány videóban fogjuk előadni, mi az a logikus struktúra, amelyre tagolható, hogy a hallgató biztosan elsajátítsa a szükséges tudást, de egy-egy videó csak olyan hosszúságú legyen, amíg a

hallgató figyelmét az adott témában fent tudjuk tartani, és ne kalandozzon el...

Minden videót azzal kezdjük, hogy elmondjuk, éppen hol tartunk a tananyagban és milyen problémákat fogunk megbeszélni ebben a részben. A film végén pedig tudatosítsuk a hallgatókban, hogy mi az, amit ma megtanultak, mire használhatják az elsajátított tudást, amire esetleg pont azért van szükség, hogy megértsék a következő tananyagrészt.

Amikor elkészülünk a tananyagrésszel, nézzük vissza, és igyekezzünk ezt a hallgatók szempontjából tenni! Ha mi hallgatók lennénk, megértenénk-e a tananyagot, esetleg milyen kérdések merülnének fel bennünk?

Felkészülés a felvételre

Egy jó videós prezentáció elkészítésével nagyon könnyen, mégis hatékonyan lehet az online térben diákoknak tanítani, hiszen elég csak publikálni az elkészült tananyagot, és a diák onnantól kezdve akárhányszor megnézheti, megállíthatja, visszatekerheti, újra és újra meghallgathatja. A hatékony eredményhez ugyanakkor megfelelően fel kell készülni...

Mivel a saját számítógépünk desktop-ján fogjuk a prezentációt megosztani a videóban, érdemes minden felesleges ablakot, e-mailt, személyes jegyzetet előzetesen bezárni. Ezután viszont minden olyan programot, amit a prezentáció közben használni fogunk (Power Point, jegyzetek, rajzoló program stb.) indítsunk el előre, és nyissuk meg a megfelelő fájlokat.

Érdeemes jegyzeteket használni, bár legtöbbször maga a prezentáció képezi az előadás alapját. Azonban ilyenkor is fontos az érthetőséget, a követhetőséget szem előtt tartani és mindent elmondani/megmutatni, ami a diákon látható.

Mivel „élő felvételről” van szó, előfordulhatnak bakik, felvételi problémák. Egy-egy nyelvbotlás, hibásan befejezett mondat miatt nem kell újrapenni az egész videót. Ilyenkor fontos kijavítani magunkat, újrafogalmazni, helyesbíteni. Ne feledjük, hogy nem filmet forgatunk (!), a videó célja nem a „szereplés”, hanem a tanítás, nem kell hollywoodi színésznek lennünk, nem ettől lesz hatékony egy oktató videó...

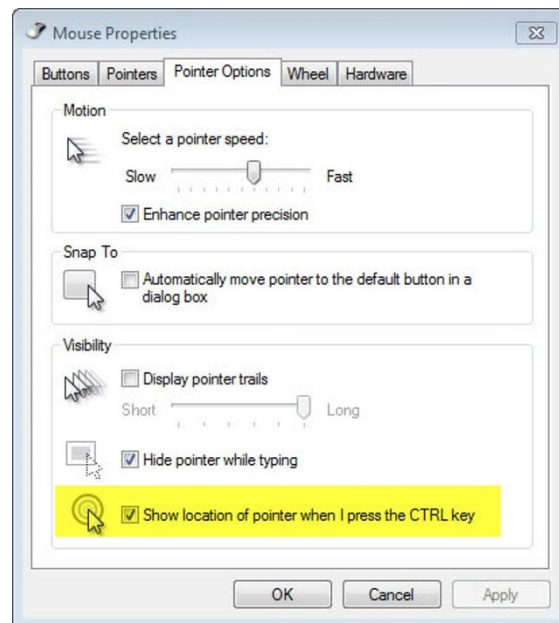
Mint minden videó, ez is szerkeszthető utólagosan, de érdemes az egyszerűsége törekedni és megpróbálni egy az egyben elkészíteni a felvételt. Az utólagos videó-szerkesztés, hangosítás, slide-ok cseréje, hibák eltüntetése nagyon nagymértékben megnövelheti a digitális tananyag elkészítésének idejét.

A prezentáció

Figyeljünk oda a betűméretekre. Nem tudjuk, hogy a diákok mekkora képernyőn fogják megnézni az előadást. Persze nem okosórákra kell optimalizálni a prezentációt, de érdemes nagyobb méretű, világosan látható szövegeket, ábrákat készíteni. Inkább készítsünk több, szelölősebb diát, mint néhány túlzásúfolt, apró betűs, áttekinthetetlen felületet. Nem jegyzeteket publikálunk, ne zsúfoljuk a diáinkra az összes elméleti szöveget, azt a hallgató majd elolvassa a különálló jegyzetből, vagy a szakirodalomból.

Az egerünk mozgását a legtöbb képernyőrögzítő szoftver ki tudja emelni valamilyen módon (*highlight mouse cursor*), a kattintást is láthatóvá teszi (*show mouse click*) de így is fontos, hogy ne legyen túl gyors az egér mozgása. Ne felejtsük el, hogy mi tudjuk, hová mozgattuk az egeret, de fontos, hogy a diákok is lássák, sőt, ha lehet, hallják is. Érdemes minden esetben elmondani, hogy hová mozgattuk az egeret és hogy melyik területre kattintottunk rá („Most a bal alsó sarokban található *Megoldás* gombra kattintok.”).

Hangalámondásos prezentáció készítése otthon

Szoftverek

Több szoftver különböző lehetőségeket kínál a prezentációink rögzítésére. A legfontosabb természetesen a számítógépünk képernyőjének a rögzítése (*screen record*), a legtöbb szoftver azonban lehetőséget ad a képernyő egy bizonyos részének vagy csak bizonyos kiválasztott programok ablakának a felvételére, ill. hang vagy videókép egyidejű rögzítésére is.

ScreenRec

<https://screenrec.com/download-screenrec/>

Nagyon egyszerűen kezelhető, teljesen ingyenes program, egyelőre csak PC-n működik, de hamarosan Mac-re is megjelenik. Rögzíti a számítógépen végzett munkánkat és lehetőség van narráció rögzítésére is.

Rövid, magyar nyelvű tutorial videó:

https://drive.google.com/file/d/1qZC4hp8yj8GJ4KR1PYIKXBjvORN5yCbe/view?usp=drive_web

Angol nyelvű tutorial, telepítési útmutatóval:

<https://www.youtube.com/watch?v=mBV7Qcv6mJE>

Debut

<https://www.nchsoftware.com/capture/index.html>

Szintén egyszerűn kezelhető program PC-re és Mac-re, amivel az előadás megtartása közben a webkameránk képét is rögzíthetjük. A képernyő nagyobb részén a prezentációnk látható, miközben a képernyő egyik sarkában (ez tetszés szerint beállítható) a webkameránk képe látható, mint ahogyan azt a legtöbb videós csevegő programban megszokhattuk. Ez sokkal személyesebb és érthetőbb kommunikációt tesz lehetővé.

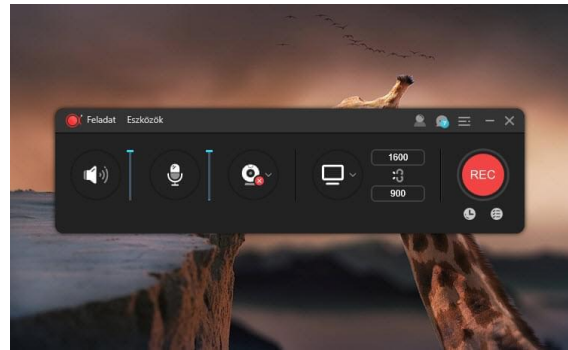
Angol nyelvű tutorial:

<https://www.youtube.com/watch?v=T5q1eoeDmXE>

ApowerREC

<https://www.apowersoft.hu/record-all-screen>

A Debut szoftverhez hasonló, saját hanggal és képpel kiegészíthető képernyő rögzítő alkalmazás.

Angol nyelvű tutorial:

<https://www.youtube.com/watch?v=fZLeRi5iUaY>

Hang és kép

Ha a prezentáció közzétételét képi és/vagy hanggi narrációval készítjük el, a végeredmény sokkal informatívabb és követhetőbb lesz. Azonban oda kell figyelni a megfelelő minőségű felvételi körülményekre.

A felvétel egyszerű: ülünk szembe a monitorral, amelynek a tetején van a kamera, előttünk legyen a mikrofon. A monitoron jelenítsük meg a prezentációt. Egy rövid próba után indítsuk el a felvételt, és kezdjük el beszélni. Alapvetően a kamerába kell beszélni, úgy, ahogy legtöbbször az előadáson is a hallgatóságra nézünk. Amikor valamit mutatunk a slide-on, vagy új slide-ra kattintunk, akkor persze lehet nézni a monitort, de amit csak lehet, nézzük újra a kamerát. Különben a hallgató azt látja majd, hogy az előadó folyamatosan „valami mást bámul”, nem hozzá beszél. Ez nem egyszerű, gyakorolni kell! Annyival könnyebb, mint egy videó-telefonálás, hogy mi mozgóképet nem látunk a monitoron, csak a slide-okat.

Mivel ez nem a tantermi előadás videós változata, ezért nincs élő közönség, nem látjuk a tekinteteket, nincs kérdés vagy megjegyzés a hallgatóságtól. Más kell, hogy legyen az előadás ritmusa: itt nincsenek valós idejű visszajelzések, nem természetes vagy hatásos a szünet megszokott hangsúlya, (újra) ki kell alakítani a beszéd ritmusát, és ezt csak kellő gyakorlással lehet elérni!

Próbáljuk meg elkerülni, hogy úgy hangozzék, mintha olvasnánk vagy felmondanánk az anyagot! (És semmiképpen ne olvassunk fel előre megírt szöveget!) Hangunkkal, lendületes beszéddel próbáljuk megfogni a hallgatóságot; van, akinek segít ebben, ha elképzeli őket, vagy legalább egyvalakit, mintha vele beszélgetne.

Alapszabály: a rossz hang zavaróbb, mint a rossz kép. A legtöbb ember gond nélkül végignéz olyan felvételeket, amik nem HD-ben készültek, kissé homályosak vagy akár billegnek, esetleg ferdén állt a kamera. Természetesen nem árt, ha a videó témája attól még érdekes... ☺ Azonban, ha zajos a hangfelvétel, ha zúg, ha halk, ha nehezen érthető vagy sípol, a legtöbben pár másodpercen belül elkapcsolnak. Ezért fontos, hogy kiemelt figyelmet szenteljünk a jó minőségű hangfelvétel elkészítésére. Ennek egyik része technikai, a másik része a megfelelő környezeti feltételek megteremtése. Ezekről majd később lesz szó.

A legtöbb laptop beépített mikrofonja vagy akár a telefonunk is képes jó hangot rögzíteni, feltéve, ha elég közel tudunk hajolni a géphez és nincsenek a környezetünkben zavaró hanghatások (pl. a fűvet nyíró szomszéd vagy a másik szobában üvöltő TV). Azonban minimális befektetéssel már olyan USB vagy jack csatlakozós mikrofonokat lehet vásárolni, amiket a gépünkhöz csatlakoztatva nagyságrendekkel jobb felvételt készíthetünk. Ezek lehetnek zoom mikrofonok (egyszerűen magunk felé kell irányítani) vagy csíptetős mikrofonok, amiket a ruhánkra csíptetve tudunk használni.

Ha valakinek ilyen eszközre van szüksége, keresse meg a Dékáni Hivatalvezetőt!

Minden esetben készítsünk pár másodperces próbafelvételt, hallgassuk vissza a hangot, mert lehet, hogy a mikrofon egészen „mást hall”, mint amit mi gondolunk. Nagyon kár lenne egy fél órás felvételt megismételni az élvezhetetlen hangminőség miatt. Beszéljünk természetesen, normál hangerővel, de semmiképpen se motyogjunk. Soha ne felejtjük el: bár egyedül ülünk a szobában, akár több száz fős hallgatóságnak is szánjuk a felvételt, így ne magunknak beszéljünk, hanem „adjuk elő” a mondandókat. Könnyű belefeledkezni a monitort bámulva az előadásba - időnként emlékeztessük magunkat, hogy kikhez beszélünk.

A képpel kicsit könnyebb dolgunk, a laptopunk kamerája (ha nem 13-15 éves eszközről beszélünk) nagy valószínűséggel teljesen elfogadható minőségű képet rögzít és a kamera fixálása is megoldott, hiszen maga a laptop stabilan tartja.

Ha a telefonunkkal videózunk, figyeljünk arra, hogy a hátlapi kamera sokkal jobb minőségű, mint az előlapi (ún. „szelfi”) kamera. Soha ne filmezzünk függőleges telefontartással, mert a videó-ablak nagy részét így a felvételünk helyett egy nagy fekete paca fogja kitölteni. A kézben tartott kamera nagyon rossz ötlet, nagyon gyorsan el fog fáradni a néző, ill. a mi kezünk is el fog fáradni előbb-utóbb. Lehet kísérletezni különböző házi rögzítési megoldásokkal, könyveknek vagy vázának támasztott telefontal, de ennél sokkal egyszerűbb beszerezni egy olcsó, pár ezer forintos telefonhoz való állványt, ami vagy saját lábakon áll, vagy akár a monitorunk széléhez is rögzíthetjük. Megússzuk a legrosszabbkor felboruló vagy lassan, észrevétlenül elforduló telefonok okozta problémáját és a végeredmény sokkal professzionálisabb és élvezhetőbb lesz.

A kép komponálásánál figyeljünk arra, hogy ne hagyjunk túl sok üres helyet a fejünk felett (*headroom*). Egy egészséges kompozícióban a szemünk körülbelül a kép felső harmadának az aljára kell, hogy kerüljön (*eyeline*).

Egyszerű, képekkel illusztrált összefoglaló:

https://www.asu.edu/alti/ltlab/tutorials/video/basics/comp1_hdrm.htm

Videós szemléltetés:

https://www.youtube.com/watch?v=V1Kn-yA_mw8

Felvételi körülmények

Bár nem profi videó-felvételt akarunk készíteni, fontos odafigyelni a megfelelő megvilágításra. Ügyeljünk rá, hogy ne legyen túl sötét a szobában, ahol a felvételt készítjük. A direkt, éles fényt is kerüljük (*hard light*), ami csúnya, erős árnyékokat rajzol az arcunkra. Sajnos a legtöbb helyen található mennyezeti világítás sem éppen a legideálisabb fényviszonyokat teremti, de még mindig jobb, mintha sötétben filmeznénk.

Amennyiben lehet, nagyobb felületű, szórt fénybe ülünk – ilyen pl. egy ablak, ahol besüt a Nap, és még szebb lesz a végeredmény, ha be is van húzva egy világos (nem sötétítő) függöny. A laptopunk világító képernyője is sokszor éppen tökéletes szórt fényt ad, ami a laptop webkameráját használva éppen ideális kombináció.

Ha szeretnénk külön lámpát használni, akár egy olvasó lámpa is megteszi, csak csipeszeljünk elé egy fehér papírlapot vagy még inkább irányítsuk a fehér falra és annak a tompított, szórt, visszaverődő fényét használjuk. A visszavert fények

mindig szebb és természetesebb hatást keltenek!

Fontos, hogy ne legyen mögöttünk erős fényforrás, mert akkor árnyékos lesz az arcunk, extrém esetben csak a sziluettünk fog látszódni. Ha besüt a Nap, mindig az ablak felé forduljunk, az soha ne hátulról jöjjön. Egy mögöttünk nyitva levő ajtón beverő, vagy üvegezett ajtón keresztül átszűrődő erős fény is nagyon zavaró lehet, ezért ezt mindenképpen kerüljük. Ha próbafelvételt készítünk, ezt is könnyen észrevesszük.

Ügyeljünk a videón mögöttünk látható háttérre is. Egyrészt ne mutassunk olyat, amit nem szeretnénk közszemlére tenni, óvjuk a privát szféránkat. Másrészt mindig törekedjünk minél semlegesebb, homogénebb háttérre, erre egy üres fal, vagy egy könyvespolc is megfelel. Ha egy mód van rá, ne ülünk túl közel a háttérhez, ne szoruljunk rá a falra, egy kis mélység nagyon jól tud tenni a képnek. Kerüljük a hátunk mögött felbukkanó zavaró tárgyakat, a fejből „kinövő” szobanövény, a látszólag sapkaként ránk boruló lámpaernyő, de a nyitott ajtóban közlekedő családtagok mind-mind zavarják majd a tananyagra való koncentrációt.

A csendes, zavartalan hangfelvételi körülmény is nagyon fontos. Ha nyitva van az ablak és közben flexelnek az utca végén, még egy jó minőségű mikrofonnal is bajba fogunk kerülni. Ugyanez igaz a lakásban található zajforrásokra is (porszívó, centrifuga, TV, gyerekek). Igyekezünk minél csendesebb, nyugodtabb időszakban elkészíteni a felvételt, zárunk be ajtót, ablakokat. A telefonunkat is némítsuk le, sőt, érdemes a rezgést is kikapcsolni, mert az egész laptop be tud rezonálni, ha mellette az asztalon elkezd rezegni egy mobil.

Ajánlott „irodalom”

Bővebben a videók komponálásáról, világításáról, és a különböző beállításokról azok számára, akik szeretnének elmélyedni a témában:

<https://www.youtube.com/watch?v=P-gWShYpleo>

<https://www.youtube.com/watch?v=a5ro-A-CPEE>

<https://www.panopto.com/blog/7-tips-for-making-webcam-videos-look-good-pants-optional/>

<https://www.cnet.com/how-to/ultimate-webcam-tips-how-to-look-sound-great-online/>

<https://filtergrade.com/top-5-lighting-setups-for-vloggers/>

<https://www.youtube.com/watch?v=0pd0K2u1Bk8>

<https://www.youtube.com/watch?v=fM64ycm7tz4>

<https://www.youtube.com/watch?v=HMjvvtQpmw>

<https://teachable.com/blog/how-to-diy-home-video-recording-studio-setup>